

שלא רצה לאכול כשאל ריב"ז לסעוד אכלו היינו אז מפני כבוד ומורא רבו כח"ש כובחים (סג.) ובמנחות (ט.) שאין אדם אוכל במקום רבו, ואז מפני כבוד אכסניא שלא יהי' להם כיוון כזה שלא נתנו הם לו לאכול: (כד) עד שעה ריח פיו. פטע בענין

משמע שכן התענינו עמנו הוא שהי' זה הריח (ואף בתענית יוס' א' אחריו דווקא שמת (כ): שעולה ריח תפיו), ולדברי הב"ר שהי' אוכל קזוות אדמה שא' בשבת (טס) שהוא חלקה, אם פו' חלקה בחיטוי, י"ל שמה הוא שעלה ריח רע מפיו (ובפ"ב דע"ג (לא): פירש' לשון מפני שמלקה, שגורם חולי, וכן י"ל כאן בלחמה), ובאדר"ן שם אמרו שנתן אכ"ן שדימה (א) וי"ל גללי בקר לחוד פיו וי"ל שמה הוא שעלה הריח רע מפיו:

(*) הגה"ה (ופי' אכ"ן. שדימה, יס לפרש מלשון שדמות ואשפות, ויס לפרשו לשון שדמות שדה ויהא גוף עפר שמעלה המחרירה וכמו כרשיני בבליותא דשבת (פא.) ע"ש בפירש"י, ואם נפרשו מלשון אשפה י"ל שלא ידע כי ר"א שהוא מאשפה, דלכ"י יהי' אסור משום כל תשקצו, וכן להי"א גללי בקר שודאי אסורין משום ב"ת וכח"ש שהי' ב"ר סי' פ"א סק"ג במי רגלים, ועיין בתשובת הרד"ב ח"ב ס"ח תשל"ט שאף במ"ר דבהמה איכא ב"ת: (כב) והעמידו מלפניו. גראה שאין בכ"כ משום הלכנת פנים ורשאי להעמידו ולהרחיקו מלפניו, וכי"ב ספ"ק דמנהדרין (יא.) אחר רבי מי שאכל שום יאז מפני שלא הי' רבי יכול לסבול ריחו (וע"ש דמשמע שהי' כזה כיוון להאכל ויוצא): (כג) שמעמיד מלפניו מוכה שחין. שאפי' מוכה שחין שאינו מתורע (שחייב לישב בדד מח"ת) ככ"ז מרחיק ממנו מד' אמותיו: (כו) כשם שעל ריח פיד לפני כ"ל, ובכ"ז שם הלשון כשם שהגאש ריח פיד על התורה ולפמש"ל שהי' לו לשם תענית שולח בלימודו, מיושב בפשטות לשון על התורה, ואף לפי הב"ר שהי' זה מפני שלא הי' לו מה לאכול, כיון שזה הי' בסבת תשקו ללמוד תורה עוב בית אביו וסבל רעטון, שיד לקרותו על התורה: (כח) כך יעלה ריח חוקי תורה מפיד לשמים. בכ"ר שם הגי' יהא ריח תלמודך הולך

מוסוף העולם עד סופו, וכן הונו כאן בהגות המוחסות להגר"א, ובאדר"ן הגי' כך יאז לך שם טוב בד"ת. ואם גי' ספרים שלנו דייקנית (ובדוקא סי' רצ"ה כתב האוכל לחם צר ומים לחן ללמוד תורה ולקיים המצוות רוח נוחה ממור ולבונה כר"ל בן הירקסא בריש פירי ר"א, עכ"ל, משמע שהי' גורם כגי' דקן שיעלה ריח חוקי תורה מפיו לשמים, והי' מפרשו שיעלו לריח נוחה כמור ולבונה של קטרת). יס לפרש, שכלשון חוקי תורה רמז ריב"ז ברו"ק על חוקת התורה של פרה הקומה שמצאו משה להקב"ה יוצא ואומר הלכה בשם ר"א פרה בת כ' כו' כח"ש בצמ"ח חוקת, ופסיקתא דפרה, וברכו ריב"ז שזוכה שיתגלו פ"י הלכות פרה בשמים שיאמרו הלכה מפיו, וכח"ש מחגיגה (טו): דקאמר שמעתא משמוי' דרבנן כו' (ועמ"ש בס"ד בקונטרס שה"א אות א' שרא"ה הראה כמו בפרה ויתר מכל הקנאים ע"ש) ובקנה גדול (ע"ט א') שפסעם שני' (ר"ל לאחר שהעמידו מלפניו בראשונה) הכירו (שיהי' כלי מוכן) והושיבו לפניו וביקש רחמים עליו ונעשה גדול בתורה, וביקשת רחמים זה שהוכר גראה דהיינו מ"ש שיעלה ריח חוקי תורה מפיו לשמים: (כט) בן גדולי פולם. שהורקטס עשיר גדול הי' ונכבד כדורו, ועמ"ש בקונטרס שה"א כזה בס"ד: (ל) מגיד לי חיד' היום. כ"ל: (לא) א"ל כבר סעדתי אצל אכסניא שלי. באדר"ן שם אי' שעתק ר"א כשאל ריב"ז אם סעד, ולגי' דכא הכה אם שם שלא אכל הי' לשם תעניות, י"ל שלא לפרסם תעניותו (שאסור הוא כדאי' בירושלמי דחגיגה פ"ב ה"ב בתריס נה עלי בצלים דהוי תרעא דגיהנס קציע באזנה על דכות צימא ומפרסמא) הוה לו לשטת ולומר שכבר סעד וכח"ש המג"א בס' תקס"ה שיכול לכבד ולומר איני מתענה, והביא רא' כמו במסכתא שיכול לומר לא למד (ובס' חסידים סי' תתרס"א כ' אע"פ כו' למדת מסכת פלוני יכול לומר לא למדתי אם איש אמת הוא שאינו מדבר שקר לא יתכן לומר מן לאו הן כו') ומהיאי דריב"ל דס"פ המדיר שאמר לישבי' שגראתה הקשת בימיו דלא לאחזיקי טיבותא לנפשי' אע"פ שבלחמה לא גראתה (ו"לע ליישב זה לפ"ד הס"ח), ולפמש"ל אות כ"ג שמפני שלא יהי' כיוון לאכסניא שלו אחר כן, אי"כ י"ל שזה כמו משנה מפני השלום שודאי מותר לכבד, וכן ר' יהושע כחש לר"ג בראשונה (ברכות כ"ז ב') וכח"ש

דבר

במ"א, ואם הגי' הכתובה אמתית, י"ל דהאי ר"א היינו ר"א בן שמוע תלמיד ר"ע, אלא שק"ק על גי' ו. שהרי ר"ע נהרג ביו"כ כדאי' במדרש משלי פ"ט, וא"כ אפי' אם נאמר שהי' יו"כ שחל בשבת, מ"מ הכי' מותרת בו, שהרי מתענין בו ומתבודד (ודחוק לחלק דכיו' על מת לצערו וי' אסור בו מ"מ), ע"כ נראה שט"ס הוא וי"ל איפכא בשבת ר"א הי' ר"ע נוכח אחריו, והי' מתבודד למ"ש ספ"ק דמנהדרין שר"א מת בשבת, אלא דכ"ס שלנו שם משמ' שר"ע לא הי' בשעת מיתתו בשבת רק כח"ש פגע באורנו בין קיסרי ללוד והי' מכה כנשרו בו, ובאדר"ן פכ"ה איתא שרא"ב ככה עליו מיד שמת (ושם אי' ג"כ וקדש את כנדרו, וזה דהאי מיד לאו דווקא ועכ"ל דהאי מיד לאו דווקא אלא ר"ל כח"ש), ובירושלמי

ספ"ק דשבת אי' שר"י ככה עליו, ושם ושם אי' שהורקטס יאז ובכה אלא שזה משמע שהי' כשלא חשכה ליל שבת עדיין ע"ש: (פ"ב) וא"כ כאן נמי י"ל שמרוב חשקו לתורה, הי' לו עונג מתעניתו עליו יותר מנאכילתו, וככ"ג י"ל בהי"א דפ"ב דשבת (ל.) כדור שהי' גרים כולי יומא דשבתא, שכיון שנאמר לו בשבת תמות ולימודו הי' מצילו ממח"מ, ודאי הי' לו עונג מתעניתו יותר מנאכילתו (ואפשר זה הי' כענין פיקוח נפש): (כג) ולא טעם כלום. משמע שלשם תענית הוא שלא טעם, ולכן כשאל ריב"ז שיסעוד אצלו השיב לו כבר סעדתי אצל אכסני' כדי לאישתמוטי מו"י (ולא רצה לפרסם תעניתו כחשית"ל שם אי"ה), אכל בכ"ר פת"ג גרסי' והי' אוכל קזוות אדמה עד כו', ופי' המ"כ מפני שלא הי' לו מה לאכול, וכ"מ ודאי לשון וי' אוכל כו' שלשם אכילה נתן לפיו שלא הי' מתענה, ובאדר"ן שם שנדרך ראה אכ"ן שדימה ונטלה ונתנה לתוך פיו וי"א גללי בקר, משמע ודאי דלהשקט רעפוט קצת הוא שנתן בפיו, ועמ"ש"ל אות כ"ד כזה בס"ד, וכן גראה ודאי לא מיעבא אם נאמר שקזוות אדמה ראוי לאכילה ע"פ הדת עכ"ל וכמו--אדמה דשבת (קניג): עמ"ש בחידושי בס"ד

(ומעשה דבנה"ה כאן (") (*)) וי"ל בחידושי שם, מהו דא"כ ודאי אסור לאוכלן כיוס התענית, אלא אפי' נאמר שאין ראוי לאכילה כלל וכמו עפר דשנועות (שבהג"ה) מ"מ אכתי תיקשי לפ"ד הכופקים דהא דתקן צימא (פא.) אכל אוכלין שאין ראוי לאכילה פטור היינו אכל אסור (מי' בתענית חיד' מ' בהג"ה בלח"ס ספי' תקס"ו) דלכ"ע מותר באוכלין שאין ראויין ע"ש), אלא ודאי שלא הי' מתענה רק שלא הי' לו מה לאכול כדברי המ"כ, ובאדר"ן דפר"א אם נדחק לפרש כן, י"ל דמה

שלא שאלה גרגשתא הו"ל בני כו', ואכלה תומא אכלה גרגשתא (וגרגשתא היינו אדמה דכא כדמשמע בסוגיין דמיתתי עליה הו"ל דאכל גרגשתא כו' וקדחו כו'), משמע שהוא ראוי לאכילה קצת, ובכ"ר פת"ג אחריו ברא"ה אוכל קזוות אדמה, וא"כ אפי' אוכלין אותה בטונה לרפואה שרי, כדתקן ספי"ד שם כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, או דילמא לא חשיב אוכל כלל וכמו עפר דאמר' בשנועות (כב:) שלא אוכל ואכל עפר פטור ואמר' שם דלא אכלי' לי' אישי, ובחשקנא שם אמר' דעפר לאו בר אכילה הוא כלל (ואפי' לגי' ספרי ספרד שהביאו הרא"ש והריטב"א והר"ן בחידושיהם שם דגרסי שאוכל ואכל עפר פטור, כבר פי' הם ז"ל שם, דלאו משום דבר אכילה הוא. אלא דאחשיבי' באכילתו ע"ש), מי' אפשר אדמה וגרגשתא דכא הוא מין אדמה מיוחדת שהיא ראוי' לאכילה קצת, ואין זה כסתם עפר דשנועות שאינו ראוי לאכילה כלל. ע"כ

וכן ציממות (קו): אכלה תומא אכלה גרגשתא (וגרגשתא היינו אדמה דכא כדמשמע בסוגיין דמיתתי עליה הו"ל דאכל גרגשתא כו' וקדחו כו'), משמע שהוא ראוי לאכילה קצת, ובכ"ר פת"ג אחריו ברא"ה אוכל קזוות אדמה, וא"כ אפי' אוכלין אותה בטונה לרפואה שרי, כדתקן ספי"ד שם כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, או דילמא לא חשיב אוכל כלל וכמו עפר דאמר' בשנועות (כב:) שלא אוכל ואכל עפר פטור ואמר' שם דלא אכלי' לי' אישי, ובחשקנא שם אמר' דעפר לאו בר אכילה הוא כלל (ואפי' לגי' ספרי ספרד שהביאו הרא"ש והריטב"א והר"ן בחידושיהם שם דגרסי שאוכל ואכל עפר פטור, כבר פי' הם ז"ל שם, דלאו משום דבר אכילה הוא. אלא דאחשיבי' באכילתו ע"ש), מי' אפשר אדמה וגרגשתא דכא הוא מין אדמה מיוחדת שהיא ראוי' לאכילה קצת, ואין זה כסתם עפר דשנועות שאינו ראוי לאכילה כלל. ע"כ